

PENSIODEN

Mobiliteit in pensioenen

De redactie benaderde Monica Swalef, een zelfstandig pensioenjurist, met enkele vragen over het internationale karakter van pensioenen.

De Europese Commissie verzoekt Nederland om wijziging van de belastingregels met betrekking tot pensioenen in grensoverschrijdend verband. Het zou gaan om belemmering van zekerheidsstelling door pensioenuitvoerders en werknemers en bij overdracht van pensioenkapitaal aan buitenlandse pensioenuitvoerders. Wat is uw mening hieromtrent?

“Voordat ik mijn mening geef, is het misschien goed om te duiden waar je vraag betrekking op heeft. Dat doe ik daarom graag eerst. Kort samengevat gaat je vraag – denk ik – over het volgende. Alhoewel de Europese Unie (EU) veel regelt ten behoeve van haar lidstaten door middel van richtlijnen en verordeningen, is het fiscale regime nog altijd voorbehouden aan de lidstaten zelf. Echter, dat kan strijd opleveren met één of meer van de vier vrijheden die binnen de EU zijn afgesproken, te weten (1) het vrij verkeer van personen, (2) het vrij verkeer van goederen, (3) het vrij verkeer van diensten, (4) het vrij verkeer van kapitaal.

Deze vrijheden zorgen ervoor dat voor de inwoners van de lidstaten van de EU de landsgrenzen zo open mogelijk zijn, waardoor bijvoorbeeld het werken in andere landen binnen de EU wordt gestimuleerd. Ook wordt de handel door deze vrijheden bevorderd. Het in mijn visie goed doordachte Nederlandse pensioenstelsel, dat wel aan verandering toe is en wat nu ook in de planning zit, is, zeker na brexit, zie: <https://taaladvies.net/taal/advies/vraag/1800/>, uniek in Europa.

Het Tweede Pijler pensioen, kapitaal gefinancierd, maakt na pensionering bij de meeste Nederlanders circa de helft van het inkomen uit. In Nederland stimuleren de fiscale spelregels de opbouw van pensioen. Echter, diezelfde fiscale spelregels creëren ook een ‘grensovergang’. Nederland kent, overigens net als veel lidstaten, maar met andere belastingtarieven, het zogenaamde EET systeem (exempt, exempt, taxable). Maar het heeft bij drie reeksen belastingregels naar de mening van de Europese Commissie belemmeringen opgeworpen in verband met grensoverschrijdende overdrachten van pensioenkapitaal en de grensoverschrijdende uitvoering van pensioenregelingen.

Dit betreft (1) de zekerheidsstelling door pensioenuitvoerders, (2) de zekerheidsstelling door werknemers, en (3) de overdracht van pensioenkapitaal aan buitenlandse pensioenuitvoerders. Nederland had al eerder van de Europese Commissie een met redenen omkleed advies ontvangen met het verzoek tot (delen van) wijziging van de belastingregels, omdat deze voorwaarden naar de mening van de Europese Commissie het vrije verkeer belemmeren. Inmiddels heeft de Europese Commissie in juni 2020 Nederland voor het Europese Hof van Justitie gedaagd, omdat waardeoverdrachten naar buitenlandse pensioenuitvoerders zwaarder worden belast dan naar Nederlandse uitvoerders.

WAARDEOVERDRACHTEN NAAR BUITENLANDSE PENSIENUITVOERDERS WORDEN ZWAARDER BELAST DAN NAAR NEDERLANDSE UITVOERDERS

Hoewel de bescherming van de regels met betrekking tot pensioen in Nederland waar de belastingheffing toe dient op zich begrijpelijk is mag dit ook naar mijn mening niet leiden tot een inbreuk in het vrije verkeer binnen Europa. Daarnaast introduceert Nederland met het pensioenakkoord nu ook een (beperkte) lumpsum mogelijkheid.

Ik begeef me op ‘gevaarlijk’ terrein om een mening hierover af te geven, omdat Nederland, over het algemeen Europa gezind, toch best ‘nationalistisch’ is wat haar pensioenstelsel betreft. Op zich te begrijpen natuurlijk. Belangrijk natuurlijk dat het pensioenvermogen bestemd blijft voor de deelnemers die het hebben opgebouwd. Dat is wat mij betreft een vereiste. Echter, zou het toch mogelijk moeten zijn om, je, als lid van een club, in dit geval de EU, te houden aan de EU spelregels. En zouden belemmeringen, hoe terecht we die in Nederland zelf vinden, misschien toch echt wel van tafel moeten, bij grensoverschrijdende uitvoering van pensioen. Ook voor de deelnemers is dat relevant. Want grensoverschrijdende pensioenen, ook binnen de EU, is een vak apart. In Nederland is het al een hele klus om pensioen begrijpelijk te maken, laat staan bij grensoverschrijdend pensioen. Ik vraag me dan ook af of werknemers die hier mee te maken hebben voldoende voorlichting krijgen, zodat fiscale boetes kunnen worden

voorkomen, en deze werknemers daarnaast voldoende pensioen kunnen blijven opbouwen.

Naar mijn mening zou, met alle mobiliteit die beoogd wordt binnen Europa, Nederland een voortrekkersrol kunnen en misschien wel moeten spelen, zodat het bewezen goede pensioenstelsel van Nederland een voorbeeld is en blijft, en andere EU lidstaten er een voorbeeld aan kunnen nemen.”

Binnen de EU wil men standaardisatie van pensioen, maar zijn er grote verschillen tussen pensioenproducten per land. Neem maar de fiscale behandeling van pensioenen die door de afzonderlijke lidstaten wordt geregeld. De standaardisatie zou wel kunnen zorgen voor meer concurrentie op de markt. Hoe denkt u hierover en kunnen we al enige mobiliteit in de markt waarnemen?

“Misschien goed om eerst kort toe te lichten wat de PEPP is. Met de aangenomen PEPP-verordening (Pan-Europees persoonlijk pensioenproduct) wordt gestuurd op pensioenvernieuwing op Europees niveau. Het doel van de PEPP-verordening is om te voorzien in een groter aanbod voor mensen die pensioensparen, en tegelijkertijd de markt voor persoonlijke pensioenen te stimuleren. Spaarders en aanbieders kunnen hier beiden van profiteren volgens de Europese Commissie. Zo zullen spaarders bijvoorbeeld door het grotere aanbod, meer keuze hebben. Ook aanbieders kunnen profiteren, bijvoorbeeld van de grensoverschrijdende distributie.

Een PEPP probeert dus de uitdagingen van de vergrijzing in Europa aan te pakken, zodat mensen genoeg geld opzij zetten voor hun oude dag. De regelingen die uit een PEPP zullen voortvloeien zijn bestemd voor inwoners van de EU. Deze regelingen zijn bedoeld als individuele, vrijwillige pensioenregelingen.

Het vult collectieve en individuele pensioensystemen aan, maar vervangt ze niet. De uitbetaling van het spaarsaldo kan in de vorm van annuïteiten, vaste bedragen, onttrekkingen of in combinaties hiervan. De voorwaarden voor de afbouwfase worden vastgesteld door de lidstaten. Bij die voorwaarden kan het met name gaan om het vaststellen van de minimumleeftijd voor de aanvang van de afbouwfase.

De pensioenproducten zijn mee te nemen naar andere lidstaten. PEPP-aanbieders verstrekken een zogeheten ‘meeneembaarheidsdienst’ aan PEPP-spaarders. De PEPP-aanbieder kan namelijk beschikken over verschillende nationale compartimenten. Kapitaal dat de PEPP-spaarder heeft opgebouwd kan zo makkelijk naar een andere lidstaat worden verplaatst waarbij deze niet hoeft over te stappen naar een andere PEPP-aanbieder. Indien de PEPP-spaarder verhuist naar een andere lidstaat waar de PEPP-aanbieder geen compartiment heeft, krijgt de PEPP-spaarder de mogelijkheid om kosteloos naar een andere PEPP-aanbieder over te stappen. Daarnaast heeft iedere PEPP-spaarder het recht om op de pensioendatum te wisselen van PEPP-aanbieder.

MAAR WAT WEL EEN PROBLEEM IS, IS DAT IEDERE LIDSTAAT ANDERE BELASTINGTARIEVEN HEEFT

Ook is in de Verordening bepaald wat de maximale kosten mogen zijn in het PEPP product. De Europese toezichthouder, EIOPA, heeft inmiddels de lagere regelgeving voor het PEPP uitgewerkt. Nu is het de beurt aan de PEPP aanbieders om een product te ontwikkelen. In de lidstaat waar een inwoner belastingplichtig is voor de inkomstenbelasting, is hij/zij ook PEPP belastingplichtig (woonstaatsbeginsel). Bij 26 van de 28 lidstaten (inclusief de UK) geldt het EET beginsel (waarin alleen de uitkeringsfase belast is). In beginsel is dat nauwelijks een probleem. Maar wat wel een probleem is, is dat iedere lidstaat andere belastingtarieven heeft. De fiscaliteit geldt namelijk in het land waar de PEPP consument is gevestigd, en dat kan moeilijkheden opleveren, want die is per land verschillend.

Om dit te ondervangen is naast de PEPP-verordening een aanbeveling uitgevaardigd om de PEPP dezelfde fiscale behandeling te geven als een nationaal derde pijler product. Daarin wordt aanbevolen dat de fiscale ruimte in iedere lidstaat hetzelfde is, met dezelfde mate van fiscale behandeling (inclusief de ‘aftrekbaarheid’) van binnen en buitenlandse pensioenproducten. Dan blijft wel nog het gegeven dat het belastingtarief per lidstaat verschilt. We verwachten bilaterale verdragen om dat tussen lidstaten onderling op te lossen en te regelen.

IN NEDERLAND CONSTATEER IK OP DIT MOMENT NOG WEINIG ENTHOUSIASME VOOR DE PEPP

De PEPP zorgt naar mijn mening voor meer standaardisatie, transparantie en kostenverlaging (fee cap). Ook biedt de PEPP de mogelijkheid om eenvoudig te wisselen van PEPP; je kunt van land wisselen en van PEPP-aanbieder (je krijgt als het ware een PEPP account). Omdat de PEPP (in Nederland) onafhankelijk van je werkgever is, en onafhankelijk van je dienstverband, kan iedereen een PEPP account afnemen. De PEPP creëert als het ware een arbeidsvorm-neutraal pensioen. In Nederland constateer ik op dit moment nog weinig enthousiasme voor de PEPP. Maar zoals we gezien hebben bij de opkomst van de PPI, wat niet is kan nog komen.

Ik ben in ieder geval verheugd dat Europese inwoners via de PEPP allemaal de gelegenheid krijgen om via een eenvoudige transparante vorm, al dan niet grensoverschrijdend, pensioenvermogen te creëren. De portabiliteit van de PEPP zit dan ook wel goed, ook al is er nog wat te wensen voor wat betreft de fiscaliteit.”

De positie van Nederland binnen Europa is niet alleen afhankelijk van regelgeving. Er is ook een krachtenveld binnen Europa en met het vertrek van het Verenigd Koninkrijk uit Europa als gevolg van brexit, kan dit zorgen voor mobiliteit in het krachtenveld. Welke impact verwacht u dat het pensioenakkoord c.q. de wijziging van het Nederlandse pensioenstelsel hierop heeft?

“Met het vertrek van de UK uit Europa wijzigt natuurlijk de positie van Nederland, in ieder geval voor wat betreft pensioen. De UK was de bondgenoot van Nederland in Europa voor het pensioendossier. Of dat goed of slecht is vind ik moeilijk te beantwoorden. Wel ben ik van mening dat Nederland binnen Europa een proactieve rol zou moeten nemen, gezien haar pensioenexpertise, en overtuigende pensioenstelsel, waarin over het algemeen de gepensioneerden vermogender zijn dan de werkenden. Wat dat betreft is ons pensioenstelsel goed gelukt en mogen we daar trots op zijn.

Met de wijziging van het pensioenstelsel, welke wijziging ik in het algemeen toejuich, van kort gezegd een, voor de meeste pensioenregelingen geldend, defined benefit systeem naar een geheel defined contribution systeem, kan er wel wat veranderen vermoed ik voor de Nederlandse positie in Europa. Ik denk aan bijvoorbeeld de keuzevrijheid van pensioenuitvoerder. Nu is hier in de Hoofdlijnen-notitie aandacht aan besteed voor wat betreft de houdbaarheid van de verplichtstelling, en zijn de zorgen hieromtrent in de Hoofdlijnennotitie niet groot. Zelf denk ik dat ‘de druk van de markt’, en niet per se uit Europa, maar ook binnen Nederland, gaat zorgen voor meer keuzevrijheid. De wijziging van het pensioenstelsel leidt op termijn naar mijn mening tot meer eenvoud, transparantie, kostenbeheersing en het sturen op pensioenresultaat. Een groot goed wat mij betreft. Omdat de risico’s van de uitkomsten van het pensioenresultaat volledig bij de deelnemers komen te liggen, verwacht ik dat diezelfde deelnemers op termijn wat te kiezen willen hebben.” ■